

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه: شناخت نامه‌ی علیتنقی وزیر
۱۳	زندگی نامه
۱۶	آثار وزیر
۲۲	وزیری از نگاه دیگران
۲۴	وزیری و آرمنی [هارمونی] موسیقی ربع پرده‌ای
۲۸	اثر حاضر: آرمنی موسیقی ایران یا موسیقی ربع پرده
۳۰	واژه‌های جدید در آثار وزیر
۳۴	سپاس و قدردانی
۳۵	تصویر نسخ مورد استفاده در تصحیح
۴۵	متن کتاب
۴۷	تجسس و مطالعه در آرمنی موسیقی ایران
۴۹	آرمنی ربع پرده و موسیقی ایران
۵۰	موسیقی اروپایی
۵۰	موسیقی مشرق
۵۰	ربع پرده
۵۱	علامت ربع پرده
۵۱	گام بیست و چهار بخشی برشو
۵۱	گام بیست و چهار بخشی فروشو
۵۲	راجع به علامات گام فوق
۵۵	فواصل آرمنی‌ور
۵۵	طنین جسم صدادار
۵۶	طنین جسم صدادار یا صداهای فرعی
۵۹	تنیت یا مایه
۶۰	گام بزرگ
۶۱	گام نسبی کوچک
۶۱	گام خُرد و بزرگ
۶۲	گام خُرد کامل
۶۲	طرز استخراج گام کُرماتیک

Shiraz-Beethoven.ir

- ۶۳.....تشکیل گام‌های دیا‌تینیک با شرکت رُبِعِ ثُنْ.....
- ۶۹.....استخراج گام چهارگاه.....
- ۶۹.....گام چهارگاه نظری وِر.....
- ۷۰.....چهارگاه رایج.....
- ۷۰.....چهارگاه فرنگی.....
- ۷۰.....گام‌هایی که دو دانگ مساوی دارند.....
- ۷۱.....نُه گام با دو دانگ متساوی.....
- ۷۲.....آرْمَنی موسیقی ایران.....
- ۷۵.....گام شور.....
- ۷۶.....شمار آکوردها.....
- ۷۷.....گام شور از «دو» و آرْمَنی آن.....
- ۸۱.....آرْمَنی ابوعطا.....
- ۸۱.....نغمه‌ی ترک.....
- ۸۲.....آرْمَنی افشار.....
- ۸۴.....گام راست.....
- ۸۵.....آرْمَنی درجات سه‌گاه.....
- ۸۸.....آواز ترک.....
- ۹۱.....آرْمَنی دشتی.....
- ۹۲.....نوت متغیر.....
- ۹۴.....آرْمَنی همایون.....
- ۹۶.....آرْمَنی درجات گام همایون.....
- ۹۷.....آرْمَنی آواز چهارگاه.....
- ۹۸.....آرْمَنی درجات چهارگاه.....
- ۱۰۰.....مُلْدی چهارگاه به سبک قدیم و آرْمَنی آن.....
- ۱۰۰.....آواز نوا.....
- ۱۰۱.....آرْمَنی نوا.....
- ۱۰۲.....اصفهان.....
- ۱۰۳.....آرْمَنی اصفهان.....
- ۱۰۴.....آواز ماهور.....
- ۱۰۵.....آرْمَنی ماهور.....
- ۱۰۶.....آرْمَنی گوشه‌های رُبِعِ ثُنْ دارِ ماهور.....
- ۱۰۷.....راست پنج‌گاه.....
- ۱۰۸.....آرْمَنی از فواصل جور.....
- ۱۱۰.....آرْمَنی از فواصل مختلف جور.....
- ۱۱۲.....ترقیمه: امضای علی‌تقی وزیری.....

تجسس و مطالعه در آرمنی موسیقی ایران و مدهایی که با اصول ربع پرده تشکیل می گردند

این سلسله مقالات از تزی که این جانب راجع به موضوع فوق، برای گذراندن دکترای نوشته‌ام استخراج می‌گردد. قبل از شروع اصل موضوع، برای روشن کردن ذهن کسانی که فقط در موسیقی اروپایی تحصیلات یا آشنایی دارند نکاتی چند متذکر می‌شود. یک نکته اینکه بسیاری از موسیقی‌دانان اروپایی تصور می‌کنند که شاید منظور ما از موسیقی ربع پرده آن است که مانند موسیقی کُرْماتیک که در نیم‌پرده‌های متساوی می‌گردد، آن هم باید در ربع پرده‌ها بگردد؛ یعنی همان‌طور که یک گام اروپایی عبارت از دوازده نیم‌پرده است و موسیقی معاصر اروپایی ممکن است تمام این نیم‌پرده‌ها را بنا به موقع پی‌درپی اجرا نمایند، پس موسیقی ربع پرده هم بنا به موقع پی‌درپی اجرا می‌گردد.

البته با پیشرفت موسیقی ممکن است یک روزی برسد که گوش آدمی آن‌طور حساس بشود که از این نوع کُرْماتیسم هم لذت ببرد ولی این تصور برای موسیقی امروز ایران و مشرق به‌کلی اشتباه است؛ یعنی می‌توان گفت حتی یک موقع هم یافت نمی‌شود که دو بار پی‌درپی، به‌طور مجزا و صریح، دو ربع پرده خودنمایی کند و بنابراین ربع پرده ابزار سومی است که با پرده یا با نیم‌پرده متحد می‌شود و هرگز به‌تنهایی استعمال نمی‌گردد.

نکته‌ی دیگر اینکه گام‌ها یا مدهای ایرانی یادگارِ بسیار قدیم از زمان پیش از اسلام و پیش از مسیح و شاید از دوره‌ی عیلام و یونان باستان است که دست‌نخورده، سینه‌به‌سینه، نسل‌به‌نسل تحویل گشته و کاملاً طبیعی به ما ارث رسیده است و اکنون که با علم می‌سنجیم

می‌توان به بیات اصفهان با شعر حافظ، آواز روح‌انگیز و تار وزیری اشاره کرد. نوارهایی نیز از مجالس خصوصی به جای مانده‌اند، مانند تار و سه‌تار و آواز وزیری، اتودهایی برای سه‌تار و قطعه‌ی خودپسند (ماهور) که به همراه تمبک حسین تهرانی در مهر ۱۳۳۴ روی نوار ضبط شده‌اند. ساسان سپنتا در میان آثار چاپ‌نشده‌ی وزیری^{۱۸} به کتاب‌های سازشناسی، هارمونی در موسیقی ایرانی،^{۱۹} اتودهای دوره‌ی عالی ویلن و دوره‌ی عالی تار اشاره می‌کند.

وزیری از نگاه دیگران

در بیشتر کتاب‌های تاریخ موسیقی معاصر ایران مطالب مختلفی پیرامون زندگی و فعالیت‌های هنری وزیری آمده است. در اینجا فهرست‌وار به مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم.

الف. کتاب‌ها

- سرگذشت موسیقی ایران، روح‌الله خالقی، تهران: ماهور، ۱۳۹۰ (جلد دوم).
 نام‌نامه‌ی موسیقی ایران زمین، مهدی ستایشگر، تهران: اطلاعات، ۱۳۷۶.
 موسیقی‌نامه‌ی وزیری، سیدعلیرضا میرعلینقی، تهران: معین، ۱۳۷۷.
 چشم‌انداز موسیقی ایران، ساسان سپنتا، تهران: ماهور، ۱۳۸۲.^{۲۰}

ب. مقاله‌ها

- «نابغه‌ی موسیقی، کلنل علینقی خان»، حسن وحید دستگردی، ارمغان، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۳ و ۴، خرداد و تیر ۱۳۰۲.
 «موسیقی وزیری»، علی دشتی، آینده، دوره‌ی اول، شماره‌ی ۲، شهریور ۱۳۰۴.^{۲۱}
 «کلنل علینقی وزیری»، حسینعلی ملاح، جهان‌نو، دوره‌ی ششم، شماره‌ی ۱۵، دی ۱۳۲۰.
 «تأثیر وزیری در صبا»، روح‌الله خالقی، مجله‌ی موسیقی، دوره‌ی سوم، شماره‌ی ۱۸، بهمن ۱۳۳۶.
 «تفتن استاد وزیری در موسیقی و تار»، روح‌الله خالقی، [در کتاب] دیوان امیرجاهد، تهران، ۱۳۴۲.
 «موسیقی ایران و رابطه‌ی آن با موسیقی غرب، نقدی به نظریات وزیری و مکتب او»،

۱۸. چشم‌انداز موسیقی ایران، ص ۱۹۴.

۱۹. آرمنی موسیقی ایران یا موسیقی ربع‌پرده (رساله‌ی حاضر).

لازم به یادآوری است که رساله‌ی آرمنی موسیقی ایران یا موسیقی ربع‌پرده با شرح و بسط و ویرایش امیر معینی نیز در سال ۱۳۹۱ توسط انتشارات سروود - بر اساس نسخه‌ی دست‌نویس وزیری، محفوظ در کتابخانه و مرکز استاد مجلس - به چاپ رسیده است. ما نقدی مفضل بر این چاپ داریم که در مجالی دیگر به آن خواهیم پرداخت.

۲۰. چاپ نخست: مشعل، اصفهان، ۱۳۶۹.

۲۱. و نیز در: موزیک ایران، خرداد ۱۳۳۳.